

<https://doi.org/10.15407/econlaw.2021.02.113>

УДК 332.146:339.7

А.Р. ДУБ, канд. екон. наук, доц., старший науковий співробітник

Державна установа «Інститут регіональних досліджень

імені М.І. Долишнього НАН України», м. Львів, Україна

 orcid.org/0000-0001-6377-1556

ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ В МСП У РАМКАХ СМАРТСПЕЦІАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Ключові слова: смартспеціалізація, інновації, малі та середні підприємства, європейські структурні та інвестиційні фонди, регіон.

Проведено аналіз фінансування європейськими структурними та інвестиційними фондами досліджень, розробок та інновацій, скерованих на підвищення конкурентоспроможності малого та середнього бізнесу, у рамках смартспеціалізації країн та регіонів Європейського Союзу. Охарактеризовано напрями фінансової підтримки проєктів з упровадження інновацій в діяльність МСП у розрізі країн ЄС. Критично оцінено ефективність досягнення запланованих у проєктах цілей.

Вступ. Проевропейський вектор України зумовлює адаптацію кращих практик регіонального розвитку Європейського Союзу в Україні, тому на державному рівні було визначено, що економічний розвиток регіонів України повинен будуватися на засадах смартспеціалізації [1]. У регіональних стратегіях до 2027 р. було означено види економічної діяльності, які мають потенціал для розвитку на засадах смартспеціалізації. Однак, якщо для України смартспеціалізація — відносно новий інструмент стимулювання регіонального розвитку, то для країн ЄС вона вже стала звичайною практикою. Проєкти та програми смартспеціалізації регіони та країни ЄС реалізують починаючи з 2014 р. Головним джерелом фінансових ресурсів для їх забезпечення є кошти європейських структурних та інвестиційних фондів, а провідним напрямом підтримки — підвищення конкурентоспроможності малого та середнього підприємництва через упровадження інновацій. Тому вивчення європейського досвіду фінансової підтримки проєктів смартспеціалізації є вкрай актуальним та доречним на старті упровадження напрямів смартспеціалізації регіонів України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення методологічних підходів до визначення смартспеціалізації в регіонах ЄС, зокрема в країнах-сусідах України — Польщі, Румунії, знайшло своє відображення в роботах [2, 3]. Аналіз і оцінка результатів реалізації стратегій

Цитування: Дуб А.Р. Фінансова підтримка впровадження інновацій в МСП в рамках смартспеціалізації регіонів Європейського Союзу. *Економіка та право*. 2021, № 2. С. 113—121. <https://doi.org/10.15407/econlaw.2021.02.113>

смартспеціалізації в регіонах ЄС проведено в [4, 5]. У [6] проведено дослідження процесу стратегування економічного розвитку регіонів України до 2027 р. на засадах смартспеціалізації, виявлено допущені методичні помилки в процесі розробки стратегій смартспеціалізації регіонів України. Потенціал малого та середнього підприємництва в Україні в ключі можливості реалізації напрямів смартспеціалізації регіонів розглянуто у [7]. Водночас як у зарубіжній, так і у вітчизняній науковій літературі питання фінансової підтримки проєктів смартспеціалізації регіонів ЄС в руслі підвищення конкурентоспроможності малого та середнього бізнесу на засадах упровадження досягнень науки і техніки залишаються недостатньо висвітленими і потребують дослідження.

Мега статті — виявити ефективність фінансової підтримки проєктів смартспеціалізації регіонів ЄС в руслі фінансування досліджень, розробок та інновацій, скерованих на підвищення конкурентоспроможності малого та середнього бізнесу.

Результати дослідження. Характерною особливістю підтримки регіонального розвитку в ЄС у 2014—2020 рр. був акцент на інноваційній складовій розвитку регіонів та країн, а також на підвищенні їх конкурентоспроможності [8]. Тому пріоритети в отриманні фінансових ресурсів від європейських структурних та інвестиційних фондів (ЄСІФ), діяльність яких зорієнтована на сприяння розвитку регіонів ЄС, мали ті регіони та країни, де були розроблені стратегії смартспеціалізації. Фінансова підтримка стратегій смартспеціалізації регіонів ЄС лежала, головним чином, у площині стратегічної цілі «розумний розвиток» стратегії «Європа 2020».

У розрізі стратегічної цілі «розумний розвиток» ЄСІФ фінансували такі тематичні напрями: ТН-1 — посилення досліджень, технологічного розвитку та інновацій; ТН-2 — розширення доступу до інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), їх використання та властивостей; ТН-3 — підвищення конкурентоспроможності малого та середнього бізнесу, сільськогосподарського сектору (для ЄСФРСР) та сектору рибного господарства та аквакультури (для ЄФМРГ) [9].

Зважаючи на те, що малі та середні підприємства (МСП) відіграють важливу роль в економіці регіонів ЄС, а інновації є ключовим

рушієм конкурентоспроможності МСП, їх підтримка була і залишається одним з головних напрямів реалізації смартспеціалізації регіонів ЄС. У 2014—2020 рр. таку підтримку забезпечували три з п'яти європейських структурних та інвестиційних фондів: Європейський фонд регіонального розвитку (ЄФРР), Європейський сільськогосподарський фонд розвитку сільських районів (ЄСФРСР), Європейський фонд морського і рибного господарства (ЄФМРГ). Загальний обсяг запланованих фінансових ресурсів цих фондів на підтримку тематичних напрямів «посилення досліджень, технологічного розвитку та інновацій» і «підвищення конкурентоспроможності малого та середнього бізнесу» цілі «розумний розвиток» стратегії «Європа 2020» становив 43,2 млрд євро і 71,5 млрд євро відповідно. Про вагому роль зазначених вище тематичних напрямів для розвитку економіки регіонів ЄС свідчить і питома вага обсягу виділених на їхнє фінансування коштів у загальній сумі підтримки регіонального розвитку країн та регіонів ЄС європейськими структурними та інвестиційними фондами у 2014—2020 рр. Так, частка зарезервованих коштів на проєкти, скеровані на «посилення досліджень, технологічного розвитку та інновацій» та «підвищення конкурентоспроможності малого та середнього бізнесу», у ЄФРР становила 40,6 % від загального обсягу планових коштів відповідного фонду на регіональний розвиток, у ЄСФРСР — 30,5 %, ЄФМРГ — 50,9 % [10].

Фінансування проєктів у сфері досліджень, розробок та інновацій, які були пов'язані з підтримкою малого та середнього бізнесу (далі ДРІ в МСП), практично повністю здійснювалась Європейським фондом регіонального розвитку в розрізі шістьох категорій втручання (вузьких напрямів у межах тематичних напрямів смартспеціалізації): інвестиції в інфраструктуру, потужності та обладнання в МСП, безпосередньо пов'язані з науково-дослідною та інноваційною діяльністю (код тематичної деталізації — 056); науково-дослідна та інноваційна діяльність у приватних науково-дослідних центрах, у т. ч. мережеві роботи (061); трансфер технологій і співробітництво між університетами та підприємствами, які насамперед приносять користь МСП (062); підтримка кластерів та бізнес-мереж, які насамперед приносять користь МСП (063); дослідницькі

та інноваційні процеси в МСП (зокрема схеми ваучерів, процеси, дизайн, сервіс та соціальні інновації) (064); дослідницька та інноваційна інфраструктура, процеси, передача технологій та співпраця на підприємствах, орієнтованих на низьковуглецеву економіку та стійкість до зміни клімату (065) [11]. Запланований обсяг фінансування ЄСІФ за шістьма вказаними категоріями втручання становив 24,8 млрд євро, що склало 5,5 % від загального обсягу запланованих коштів на фінансування усіх тематичних напрямів смартспеціалізації в 2014–2020 рр. Водночас кожне третє євро було призначено на підтримку дослідницької та інноваційної інфраструктури, процесів, передачі технологій та співпраці на підприємствах, орієнтованих на низьковуглецеву економіку та стійкість до зміни клімату; практично кожне п'яте — на підтримку кластерів та бізнес-мереж, які приносять користь МСП, та на інвестиції в інфраструктуру, потужності та обладнання в МСП, безпосередньо пов'язані з науково-дослідною та інноваційною діяльністю (рис. 1).

Однак станом на кінець I півріччя 2020 р. країни та регіони ЄС використали заплановані ЄСІФ кошти на фінансування ДРІ в МСП лише на третину (32,7 % від запланованого обсягу, або 8,1 млрд євро). Найбільший відсоток використання коштів мав місце за категоріями втручання інвестиції в інфраструктуру, потужності та обладнання в МСП, безпосередньо пов'язані з науково-дослідною та інноваційною діяльністю (52 % від запланованого обсягу) та дослідницькі та інноваційні процеси в МСП (37 %). Найменший — дослідницька та інноваційна інфраструктура, процеси, передача технологій та співпраця на підприємствах, орієнтованих на низьковуглецеву економіку та стійкість до зміни клімату (17 % від запланованого обсягу коштів) (рис. 2). Це свідчить про невикористання потенційного фінансового ресурсу на ДРІ в напрямі сприяння функціонуванню МСП на інноваційній основі, особливо на підприємствах, орієнтованих на низьковуглецеву економіку та стійкість до зміни клімату. Ймовірними причинами могли бути низька взаємодія малого та середнього бізнесу з науково-дослідними центрами, а також недостатня кількість проектів, скерованих на підвищення ефективності функціонування МСП через впровадження

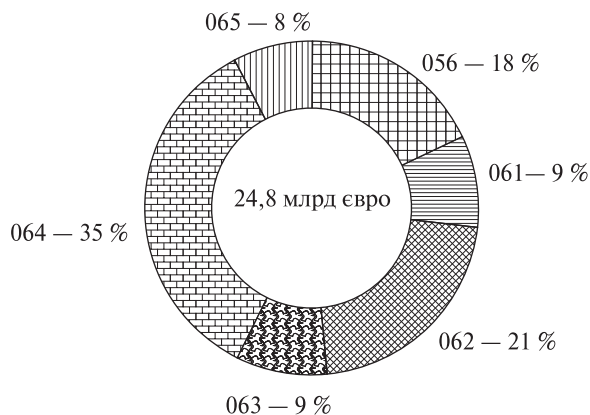

Рис. 1. Структура коштів, запланованих на фінансування ДРІ в МСП, %. Розраховано та складено автором за даними [12]

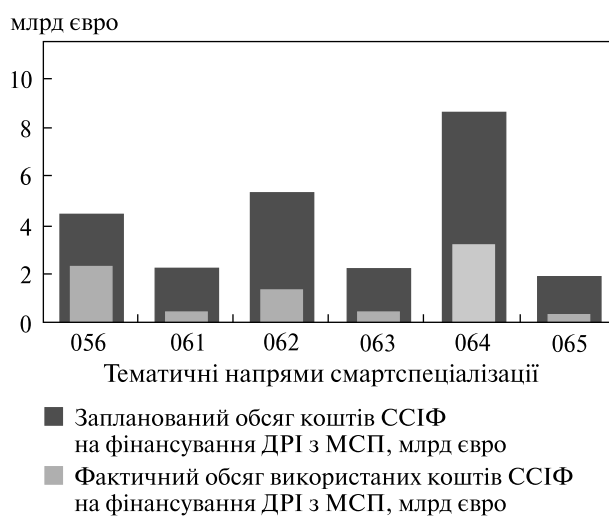

Рис. 2. Використання коштів ЄСІФ на фінансування ДРІ в МСП. Розраховано та складено автором за даними [12]

результатів наукових досліджень, розробок та інновацій.

Найбільший обсяг коштів на фінансування ДРІ в МСП у 2014–2020 рр. серед країн-членів ЄС було заплановано для Польщі (7,5 млрд євро), Італії (2,3 млрд євро), Німеччини (2,1 млрд євро) та Іспанії (2,0 млрд євро) (рис. 3).

Проте головний акцент у підтримці малого та середнього бізнесу через впровадження досягнень наукових досліджень зробили в своїх стратегіях смартспеціалізації Нідерланди, Словаччина, Польща, Велика Британія та Німеччина. Підтвердженням цього була частка коштів ЄСІФ, запланованих для країн на ДРІ в МСП, загалом запланованих коштів ЄСІФ для країн за усіма тематичними напрямками

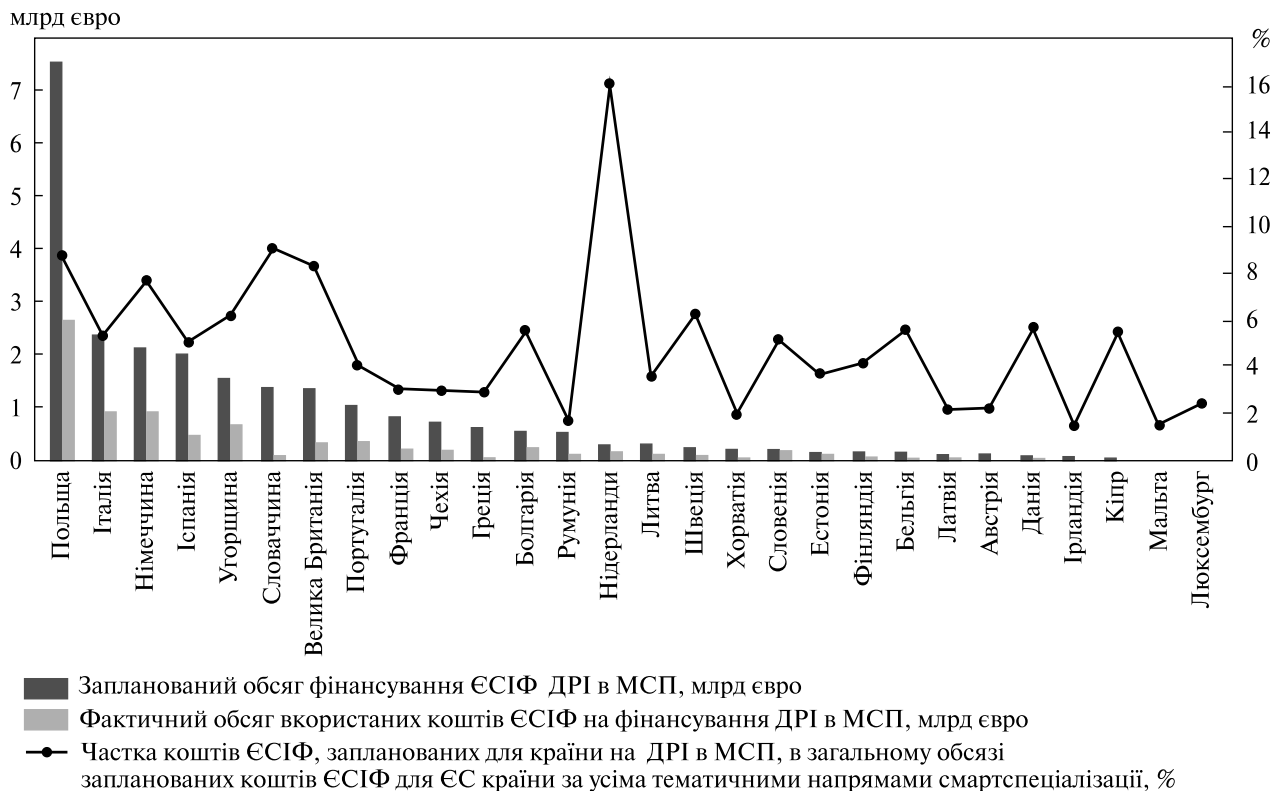

Рис. 3. Використання коштів ЄСІФ на фінансування ДРІ в МСП у розрізі країн-членів ЄС. Розраховано та складено автором за даними [12]

смартспеціалізації. Так, 16 % усіх запланованих ЄСІФ коштів на реалізацію стратегій смартспеціалізації у Нідерландах було призначено на ДРІ в МСП. У Словаччині даний показник становив 9 %, у Польщі — 8,7, у Великій Британії — 8,3, у Німеччині — 7,6 % (рис. 3).

Характерною особливістю фінансової підтримки європейських структурних та інвестиційних фондів ДРІ в МСП є те, що лише кожна друга країна ЄС може відзначитись фактичним рівнем використання запланованих для неї (її регіонів) коштів ЄСІФ на фінансування ДРІ в МСП вище середньоєвропейського показника, який становить третину від запланованого обсягу на вказаними категоріями втручання (рис. 3). Проте лише три країни-члени ЄС перетнули позначку в дві третини запланованого обсягу коштів (Словенія — 86,5 % від запланованого обсягу, Люксембург — 69,9, Естонія — 66,5 %). Натомість Мальта, Словаччина та Греція не використали заплановані за даними категоріями втручання кошти ЄСІФ навіть на 10 %.

Слід відзначити, що регіони ЄС по-різному вибудовували свої стратегії смартспеціалізації в частині розвитку та підтримки малого та

середнього бізнесу через використання досягнень наукових досліджень, розробок та інновацій. Так, наприклад, Данія, Угорщина, Ірландія, Люксембург, Румунія не планували залучати кошти ЄСІФ для інвестування в інфраструктуру, потужності та обладнання в МСП, безпосередньо пов'язані з науково-дослідною та інноваційною діяльністю, а Естонія та Хорватія — для фінансування трансферу технологій та співробітництва між університетами та підприємствами, які, у першу чергу, приносять користь МСП, і т. п. Натомість Австрія, Польща, Німеччина, Нідерланди та низка інших країн максимально широко (за всіма досліджуваними категоріями втручання) використовували ресурси ЄСІФ для фінансування ДРІ в МСП.

Варто відзначити, що співфінансування одного з ключових елементів смартспеціалізації — досліджень та інновацій — за рахунок коштів ЄСІФ переважно відбувається, починаючи з етапу їх впровадження та поширення у практичну діяльність. Базові ж наукові дослідження та розробки фінансуються, головним чином, за кошти національних науково-дослідних програм, кошти наукових установ та

освітніх закладів, а також за підтримки інших програм з фінансування науки та інновацій (наприклад Горизонт 2020) [13].

В Європейській комісії вказують на те, що порівнювати країни за обсягом отриманого фінансування від ЄСІФ — не зовсім адекватно, оскільки:

- форма та інтенсивність підтримки можуть сильно відрізнятись залежно від регіону чи країни (наприклад, у межах Польщі наявні слабо розвинуті та розвинутіші регіони, що зумовлює диференціацію обсягів фінансової підтримки ЄФРР. Подібна ситуація має місце і в інших країнах-членах ЄС, однак кількість таких регіонів може суттєво відрізнятись між країнами);

- у деяких країнах грантове фінансування може сягати $\leq 80\%$ загального обсягу фінансування, тоді як в інших країнах пропонується лише позикове фінансування, виходячи з можливостей залучення інших джерел фінансування;

- національне або регіональне економічне середовище, в якому реалізуються проекти, можуть сильно відрізнятись між собою, що зумовлює відмінність у витратах на послуги та матеріали, необхідні для реалізації проекту, залежно від регіону чи країни;

- якісні результати, отримані за подібними проектами, можуть відрізнятись залежно від виконання самих проектів та країн їх реалізації. Наприклад: проекти, скеровані на підвищення рівня зайнятості, реалізуються в дуже різних умовах ринку праці країн ЄС [14].

Тож індикатором, який допомагає оцінити ефективність фінансової підтримки європейськими структурними та інвестиційними фондами пріоритетів стратегій смартспеціалізації регіонів, є відсоток досягнення результату цілей проектів, на які виділялись кошти. Аналіз показав, що до 2020 р. рівень реалізації лише окремих цілей у розрізі тематичних напрямів стратегічної цілі «розумний розвиток» сягав $\leq 50\%$ від закладених у планах показників. Серед них можна виділити: підтримка стартапів (58 % від запланованої кількості), охоплення населення покращеними медичними послугами (52 %), підтримка фермерів щодо участі в групах виробників (56 %), підтримка молодих фермерів через розробку плану розвитку бізнесу чи здійснення інвестиції (60 %). За окремими цілями простежувалось багатократне

перевищення очікуваних результатів, наприклад, зміна в обсягах перших продажів невиноробничих організацій (2,5 рази — у грошовому вираженні, 21,7 разів — у фізичних одиницях). Проте більшість поставлених цілей було реалізовано менш як на 50 % від запланованого обсягу (таблиця). Це може бути свідченням невисокої ефективності використання коштів ЄСІФ, які скеровувались на реалізацію стратегій смартспеціалізації регіонів ЄС.

Навіть якщо врахувати часовий лаг, доволі примарною виглядає перспектива досягнути до 2023 р. (року завершення розпочатих у 2014—2020 рр. проектів) повного виконання запланованих показників за більшістю цілями тематичних напрямів стратегічної цілі «розумний розвиток», закладеними у стратегіях та програмах смартспеціалізації регіонів ЄС. Підтвердженням такої гіпотези є Польща, яка отримала найбільший обсяг фінансування на їх реалізацію, але за рівнем досягнення багатьох з них не дотягує до середньоєвропейського значення. Так, у Польщі зреалізували ціль щодо: забезпечення домогосподарствам доступу до швидкісних ширококутних електронних мереж лише на 0,2 % від запланованого обсягу (за середньоєвропейського рівня у 30 %); збільшення кількості дослідників, які працюють в установах з покращеною дослідницькою інфраструктурою, — 8 % (за середньоєвропейського рівня у 40 %); збільшення обсягу приватних інвестицій для підтримки інноваційних та науково-дослідних проектів — 3 % (за середньоєвропейського рівня — 15 %) тощо. Однак є й цілі, рівень досягнення яких у Польщі переважає середньоєвропейський, наприклад, збільшення кількості підприємств, які підтримують упровадження нової продукції на ринку; збільшення кількості підприємств, які виготовляють нові продукти.

У ключі дослідження фінансової підтримки європейськими структурними та інвестиційними фондами розвитку та функціонування малого та середнього бізнесу через упровадження досягнень наукових досліджень, розробок та інновацій ми порівняли рівень використання коштів ЄСІФ, запланованих на ДРІ в МСП, із рівнем досягнення країнами ЄС трьох цілей, пов'язаних із розвитком МСП на засадах упровадження результатів ДРІ, а саме: фірми, що працюють з науковими розробками та інноваціями (кількість фірм, що співпра-

цюють з науково-дослідними установами); нова продукція на ринку (кількість фірм, які підтримують упровадження нової продукції на ринку); нова продукція для фірми (кількість фірм, які підтримують упровадження нової для фірми продукції).

Аналіз показав, що лише в семи з 28 країн-членів ЄС (Австрії, Бельгії, Естонії, Фінлян-

дії, Франції, Хорватії та Ірландії) рівень досягнення поставлених цілей, пов'язаних з підтримкою ДРІ в МСП, перевищував рівень використаних коштів на їх досягнення (рис. 4). Перевищення показників виконання цілей понад 100 % пояснюється переглядом початкового планованого обсягу (як у бік зменшення, так і в бік збільшення) у ході викорис-

Таблиця 1. Рівень досягнення деяких цілей стратегій та програм смартспеціалізації, які отримували фінансову підтримку європейських структурних та інвестиційних фондів, у % до планових показників

Ціль	Плановий показник	Одиниці виміру планового показника	Відсоток реалізації (до планового показника)
Збільшити обсяги перших продажів не виробничих організацій	253 523	тонн	21,7 раза
Збільшити обсяги перших продажів не виробничих організацій	453,5	тис. євро	2,5 раза
Підтримка молодих фермерів через розробку плану розвитку бізнесу чи здійснення інвестиції (кількість)	177 709	молоді фермери	60
Підтримка стартапів	159 927	підприємств	58
Підтримка фермерів щодо участі в групах виробників	56 483	фермери	56
Забезпечити покращені медичні послуги населенню	53 373 126	осіб	52
Дослідження, інновації: збільшити кількість підприємств, які підтримують впровадження нової продукції на ринку	27 813	підприємств	42
Дослідження, інновації: збільшити кількість дослідників, що працюють в установах з покращеною дослідницькою інфраструктурою	92 388	еквівалент повної зайнятості	40
Підтримка фермерських господарств у напрямі співпраці з місцевими ринками і / або в межах коротких ланцюжків поставок	25 295	фермери	38
Дослідження, інновації: збільшити кількість підприємств, що співпрацюють з науково-дослідними установами	59 374	підприємств	33
Забезпечити домогосподарствам доступ до швидкісних широко-смугових електронних мереж (кількість)	10 095 498	домогосподарств	30
Забезпечити надання консультаційної підтримки фермерам	1 192 680	фермери	28
Підтримка робочих місць в галузі рибальства	27 183	еквівалент повної зайнятості	24
Дослідження, інновації: збільшити кількість підприємств, які виготовляють нові продукти	62 235	підприємств	23
Підтримка процесів співпраці	14 049	процеси	21
Збільшити обсяги виробництва у галузі рибальства	209 062	тонн	20
Дослідження, інновації: збільшити кількість нових дослідників в установах, які отримують підтримку	28 609	еквівалент повної зайнятості	19
Збільшити частку сільського населення, що потенційно отримує користь від нових або покращених ІКТ-послуг чи інфраструктури, через доступ до широкосмугових ІКТ	13,2	відсотки	17
Дослідження, інновації: збільшити обсяг приватних інвестицій для підтримки інноваційних та науково-дослідних проектів	14,1	млрд євро	15
Створити нові робочі місця в секторі аквакультури	3505	еквівалент повної зайнятості	14

Розраховано і складено автором за даними [15].

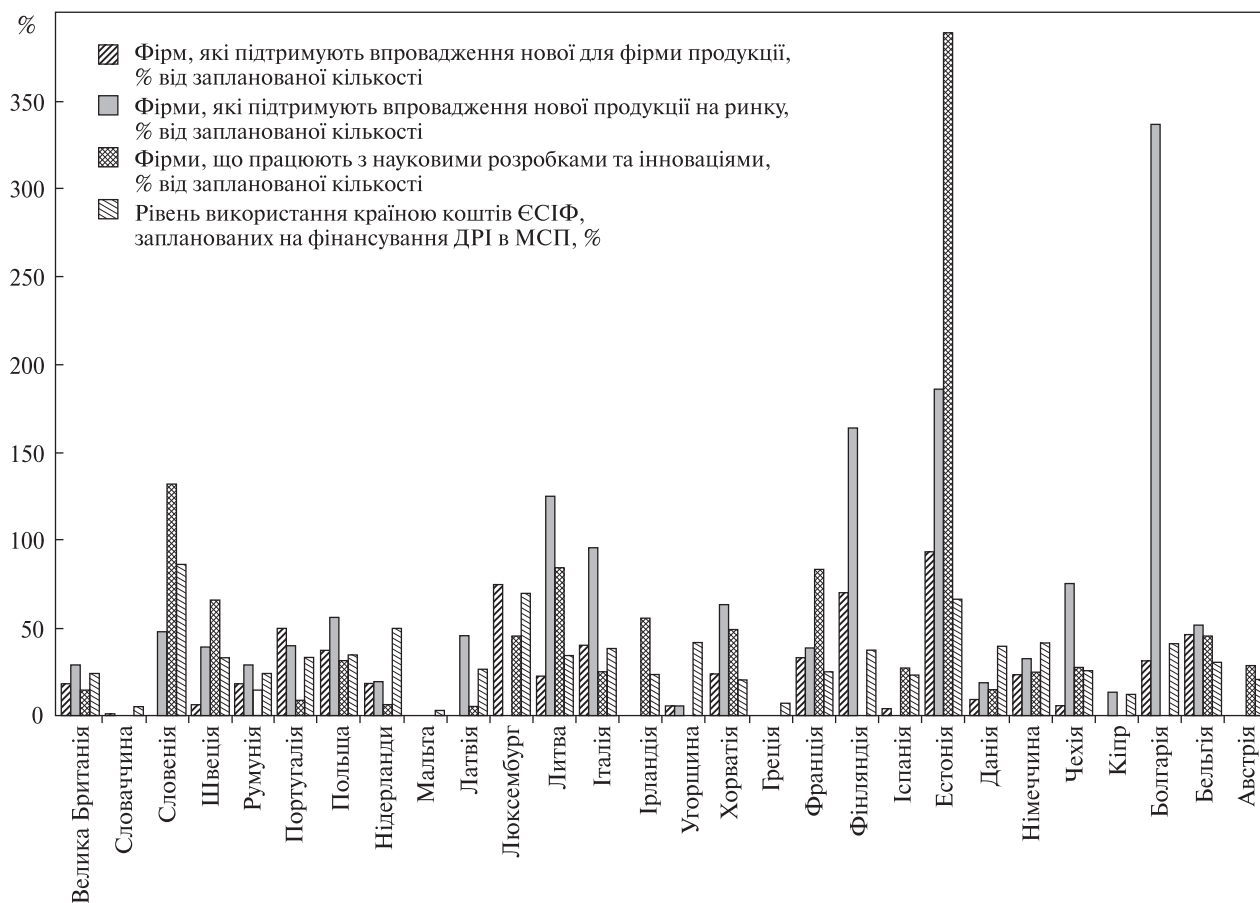

Рис. 4. Досягнення цілей, пов'язаних із розвитком та функціонуванням малого та середнього бізнесу через упровадження досягнень наукових досліджень, розробок та інновацій. Розраховано та складено автором за даними [15]

тання коштів на їх реалізацію та погодження з Європейською Комісією.

У 13-ти країнах, наприклад, в Іспанії, яка використала 23,6 % запланованих ЄСІФ коштів на ДРІ в МСП, кількість фірм, що працювали з науковими розробками та інноваціями, становила 27,4 % від запланованої кількості, тобто перевищувала відсоток використання коштів, а кількість фірм, які підтримували впровадження нової продукції на ринку, та кількість фірм, які підтримували впровадження нової для фірми продукції, складала лише 0,3 та 5,1 % від запланованої кількості відповідно. Показник рівня досягнення аналізованих цілей у решті країнах був нижчий за рівень використання коштів ЄСІФ на фінансування ДРІ в МСП (так, Греція відзначилась нульовим рівнем досягнення усіх трьох аналізованих цілей, а Угорщина, Румунія та Словаччина — нульовим показником досягнення цілі залучення кількості фірм, що співпрацюють з науково-дослідними установами). Тож це може бути свідченням різної ефективності впрова-

дження ДРІ в МСП в розрізі країн-членів ЄС та використання ними коштів на підтримку розвитку й функціонування малого та середнього бізнесу на засадах наукових досліджень, розробок та інновацій.

Висновки. Регіони ЄС мають цілком реальний доступ до значних обсягів фінансових ресурсів для підтримки економічного розвитку на засадах смартспеціалізації, зокрема у напрямі розвитку діяльності малого та середнього бізнесу через впровадження досліджень, розробок та інновацій. Однак через низьку взаємодію малого та середнього бізнесу з науково-дослідними центрами регіони ЄС 2020 р. використали лише третину із запланованих європейськими структурними та інвестиційними фондами коштів на впровадження досліджень, розробок та інновацій у діяльність малого та середнього підприємництва в рамках смартспеціалізації. Загалом ефективність використання коштів за більшістю визначених в проектах смартспеціалізації цілей не перевищувала половини. Проте у розрізі кра-

ін ЄС не було однорідності щодо досягнення усіх цілей, пов'язаних із розвитком і функціонуванням малого та середнього бізнесу через упровадження досягнень наукових досліджень, розробок та інновацій. Лише окремим країнам (Болгарії, Кіпру, Чехії, Іспанії, Італії, Литві, Люксембургу, Латвії, Польщі, Португалії, Швеції, Словенії, Великій Британії) вдалося перевершити заплановані цілі за окремими напрямками впровадження інновацій у діяльність малого та середнього бізнесу, використавши водночас нижчий від запланованого на їх досягнення обсяг коштів. Ймовірно, до 2023 р., коли буде завершено реалізацію розпочатих у 2014—2020 рр. проектів, рівень досягнення регіонами ЄС цілей смартспеціалізації в ключі впровадження досліджень, роз-

робок та інновацій в діяльність МСП зросте. Проте досягнути їхнього повного виконання, на нашу думку, не вдасться.

Регіонам України доцільно звернути увагу на висвітлені нами аспекти фінансової підтримки впровадження інновацій в діяльність МСП в рамках реалізації проєктів смартспеціалізації регіонів. Практика європейських регіонів ще раз підкреслює необхідність виваженого підходу до формування фінансових джерел для втілення напрямів смартспеціалізації регіонів України. Особливо, якщо зважити на неможливість регіонів України скористатися таким потужним джерелом коштів, як європейські структурні та інвестиційні фонди, оскільки останні фінансують лише регіони — члени ЄС.

REFERENCES / СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. On approval of the State Strategy for Regional Development for 2021–2027: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 05.08.2020 № 695. *Official web portal of the Verkhovna Rada of Ukraine*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (last accessed: 10.03.2021) [Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021—2027 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 № 695. *Офіційний веб-портал Верховної Ради України*].
2. Aleksandra Gulc. Analysis of Methodological Approach to Identify Smart Specialization on the Example of Polish Regions. *Procedia — Social and Behavioral Sciences*. 2015. № 213. P. 817–823. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.11.483>
3. Steliana Sandu. Smart Specialization Concept and the Status of Its Implementation in Romania. *Procedia Economics and Finance*. 2012. Vol. 3. P. 236–242. [https://doi.org/10.1016/S2212-5671\(12\)00146-3](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(12)00146-3)
4. Ricard Esparza Masana, Tatiana Fernández. Monitoring S3: Key dimensions and implications. *Evaluation and Program Planning*. 2019. Vol. 77. <https://doi.org/10.1016/j.evalprogplan.2019.101720>
5. Kalle A. Piirainen, Anne Nygaard Tanner, Lars Alkærsig. Regional foresight and dynamics of smart specialization: A typology of regional diversification patterns. *Technological Forecasting and Social Change*. 2017. Vol. 115. P. 289–300. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2016.06.027>
6. Ishchuk S.O., Sozansky L.Y. Methodological principles for choosing potential areas of smart specialization of the regions of Ukraine. *Economics and Law*. 2020. No. 2. P. 32–44. <https://doi.org/10.15407/econlaw.2020.02.032> [Ищук С.О., Созанський Л.Й. Методологічні засади вибору потенційних сфер смартспеціалізації регіонів України. *Економіка та право*. 2020. № 2. С. 32—44].
7. Polishchuk Yevheniia, Ivashchenko Alla, Britchenko Igor, Machashchik Pavel and Shkarlet Serhiy. European smart specialization for Ukrainian regional development: path from creation to implementation. *Problems and Perspectives in Management*, 2019. № 17 (2). P. 376–391. [https://doi.org/10.21511/ppm.17\(2\).2019.29](https://doi.org/10.21511/ppm.17(2).2019.29)
8. Industrial transition. No regions left behind. *The official website of the European Commission*. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/brochures/2019/industrial-transition-no-regions-left-behind (last accessed: 17.09.2020).
9. European structural and investment funds 2014–2020: official texts and commentaries. *The official website of the European Commission*. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/guides/blue_book/blueguide_en.pdf (last accessed: 25.11.2020).
10. European structural and investment funds. EU Overview. *The official website of the European Commission*. URL: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/overview> (last accessed: 10.03.2021).
11. Stocktaking study on financial instruments by sector. Final report. *Fi-compass*. URL: <https://www.fi-compass.eu/news/2020/06/fi-compass-stocktaking-study-financial-instruments-sector-published> (last accessed: 02.03.2021).
12. ESIF 2014–2020 categorisation ERDF-ESF-CF planned vs implemented. *The official website of the European Commission*. URL: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/2014-2020/ESIF-2014-2020-categorisation-ERDF-ESF-CF-planned-/3kx-ekfq> (last accessed: 30.09.2020).

13. Doussineau, M., Arregui-Pabollet, E., Harrap, N., Merida, F. Drawing funding and financing scenarios for effective implementation of Smart specialisation strategies, JRC Technical report. 2018. *s3platform*. URL: <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/funding-scenarios> (last accessed: 25.09.2019).
14. ESI Funds Open Data Platform. Frequently Asked Questions. *The official website of the European Commission*. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/faq/about_open_data/#25 (last accessed: 27.01.2021).
15. ESIF 2014-2020 Achievement Details. *The official website of the European Commission*. URL: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/2014-2020/ESIF-2014-2020-Achievement-Details/aesb-873i> (last accessed: 30.06.2020).

Received / Надійшла 15.03.2021

A.R. Dub

State Institution “Institute of Regional Research
named after M.I. Dolishniy of NAS of Ukraine”, Lviv, Ukraine
orcid.org/0000-0001-6377-1556

FINANCIAL SUPPORT INNOVATION IN SMEs IN EUROPEAN UNION REGIONS' SMART SPECIALIZATION

The intentions of the Ukrainian authorities to increase the competitiveness of regional economies based on smart specialization caused the study of the characteristics of financing projects of smart specialization of regions of the European Union. The introduction of innovations in the activities of small and medium enterprises (SMEs) to increase their competitiveness is one of the key areas of financial support for smart specialization. The aim of the study is to identify the effectiveness of financial support for smart specialization projects in the EU regions in terms of funding research, development and innovation aimed at improving the competitiveness of small and medium-sized businesses. In the course of the study, we analyzed the databases of the European Structural and Investment Funds on the amount of funding for research, development and innovation aimed at increasing the competitiveness of small and medium-sized businesses, by areas of funding and EU countries. We also compared the level of use of funds and the level of achievement of the goals planned in the projects. EU countries and regions used the funds planned by the European Structural and Investment Funds to finance the implementation of innovations in SMEs only by a third due to weak interaction of SMEs with research centers, as well as due to insufficient projects to improve the efficiency of SMEs through implementation results of research, development and innovation. The main emphasis in supporting small and medium-sized businesses through the implementation of research advances has been placed in the smart specialization strategies of the Netherlands, Slovakia, Poland, the United Kingdom and Germany. However, the largest amount of funding for research, development and innovation in SMEs in 2014-2020 among EU member states was planned, in addition to Poland and Germany, for Italy and Spain. The analysis showed that by 2020 the level of implementation of only certain goals of smart specialization reached 50 % or more of the planned indicators. However, in the context of the EU countries, there was no homogeneity in achieving all the goals related to the development and functioning of small and medium-sized businesses through the implementation of research, development and innovation. The efficiency of using the financial resources of the European Structural and Investment Funds for the implementation of smart specialization strategies in the EU regions was not high. It is likely that by 2023 when the projects launched in 2014-2020 will be completed, the level of achievement by the EU regions of smart specialization goals in terms of implementing research, development and innovation in SMEs will increase. Nevertheless, in our opinion, it will not be possible to achieve their full implementation.

Keywords: smart specialization, innovations, small and medium enterprises, European structural and investment funds, region.